

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

POLITIKA I GOSPODARSTVO

PROBNI ISPIT DRŽAVNE MATURE

šk. god. 2022./2023.

PIG.48.HR.R.K1.20

49613

Politika i gospodarstvo

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Na izborima za zastupnike Hrvatskoga sabora birači u Canberri mogu glasovati na izbornome mjestu u konzulatu Republike Hrvatske.

Koji od navedenih uvjeta za ostvarivanje biračkoga prava u opisanome primjeru birači moraju zadovoljiti?

- A. biti australski građanin
- B. biti hrvatski državljanin
- C. biti australski državljanin
- D. biti potomak iseljenih Hrvata

(1 bod)

2. Koja od navedenih skupina birača **nema** opće biračko pravo na izborima za zastupnike u Hrvatski sabor?

- A. maloljetni državljani
- B. osobe lišene slobode
- C. osobe lišene poslovne sposobnosti
- D. iseljenici s hrvatskim državljanstvom

(1 bod)

3. Kako se naziva politički poredak države Vatikan u kojemu Kardinalski zbor bira papu kao poglavara države i čija je funkcija uobičajeno doživotna?

- A. demokracija
- B. monarhija
- C. republika
- D. tiranija

(1 bod)

4. Koje se od navedenih obilježja odnosi na predsjedničku demokraciju?

- A. Vlada je dio parlamenta.
- B. Parlament bira predsjednika države.
- C. Parlament nema pravo smijeniti vladu.
- D. Predsjednik države dijeli izvršnu vlast s premijerom.

(1 bod)

5. Koje od navedenih biračkih prava obilježava pasivno biračko pravo?

- A. pravo da apstiniramo od izbora
- B. pravo da prekrižimo izborni listić
- C. pravo da budemo odabrani na poziciju u vlasti
- D. pravo da odaberemo određenu stranku na parlamentarnim izborima

(1 bod)

6. Koja od navedenih tvrdnja točno opisuje odnos triju grana vlasti u političkoj zajednici uređenoj na demokratskome načelu trodiobe vlasti?

- A. Tri su dijela vlasti povezana i jedinstvena.
- B. Izvršnu vlast uvijek imenuje zakonodavna vlast.
- C. Najviša je vlast koncentrirana u ustavnome sudu.
- D. Tri se dijela vlasti međusobno nadziru i kontroliraju.

(1 bod)

7. Za vrijeme izdržavanja kazne zatvora pravomoćno osuđeni državljanin izložen je novim pravnim postupcima.

Koji od navedenih postupaka kojima je osuđeni državljanin izložen narušava načela pravne države?

- A. odbijanje žalbe na uvjete života u kaznionici
- B. uskraćivanje dodjele pomilovanja od predsjednika države
- C. skraćivanje razdoblja izdržavanja kazne zatvora osuđeniku
- D. pokretanje novoga sudskog postupka na temelju istih optužbi

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

8. Koja od navedenih situacija predstavlja kršenje formalnih kriterija za funkcioniranje Republike Hrvatske kao pravne države?
- A. Predsjednik Hrvatskoga sabora tijekom sjednice traži istragu protiv građanina.
 - B. Županijski državni odvjetnik šalje predsjedniku županijskoga suda spise županijskoga državnog odvjetništva.
 - C. Predsjednik Republike Hrvatske prihvaća pokroviteljstvo nad automobilističkom sportskom manifestacijom.
 - D. Predsjednik Ustavnoga suda Republike Hrvatske drži izlaganje na konferenciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

(1 bod)

9. Koji od navedenih poreza predstavlja neizravan oblik oporezivanja?
- A. porez na dobit
 - B. porez na dohodak
 - C. porez na nekretnine
 - D. porez na dodanu vrijednost

(1 bod)

10. Na tržištu nedostaje kvalificirane radne snage i građevinskoga materijala kojim bi se ubrzao proces obnove potresom oštećenih zgrada. Koji je temeljni ekonomski problem opisan u primjeru?
- A. oskudnost
 - B. dostupnost
 - C. učinkovitost
 - D. neograničenost

(1 bod)

11. Općina je donijela odluku o prenamjeni vlastitoga zemljišta u poslovnu zonu kako bi potaknuli razvoj gospodarstva. Osnovana je poslovna zona te je izgrađena prometna i druga infrastruktura, a prvi korisnici poslovne zone pribavili su sirovine, unajmili radnike i započeli proizvodnju.

Koji od navedenih resursa u opisanome primjeru pripada kapitalnomu dobru poduzetnika u poslovnoj zoni?

- A. sirovine
- B. zemljište
- C. poslovna zona
- D. prometna infrastruktura

(1 bod)

12. Država daje izravne potpore aktivnim poljoprivrednicima koji obavljaju poljoprivrednu djelatnost kako bi osigurala dugotrajnu održivost i povećala njihovu konkurentnost na tržištu.

Kako se naziva ekonomska uloga države u opisanome primjeru?

- A. promicanje stabilnosti
- B. promicanje učinkovitosti
- C. promicanje jednakosti i pravednosti
- D. promicanje makroekonomskoga rasta

(1 bod)

13. Zbog zabrane rada otvorenih tržnica ponuđači voća i povrća pokrenuli su prodaju putem interneta, a narudžbe isporučivali izravno do vrata svojih korisnika.

Koji je element marketinškoga spleta promijenjen u opisanome primjeru?

- A. cijena
- B. plasman
- C. proizvod
- D. promocija

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

14. U gospodarstvu jedne države prekomjerno se povećala novčana masa u optjecaju, zbog čega su porasle cijene. Na kraju godine ukupna vrijednost košarice dobara bila je skuplja za 10 %. Kako se naziva makroekonomski pokazatelj koji predstavlja porast vrijednosti košarice dobara?

- A. stopa inflacije
- B. stopa gospodarskoga rasta
- C. stopa rasta međunarodnih pričuvi
- D. stopa rasta nacionalnoga proizvoda

(1 bod)

15. Koji bi oblik oporezivanja dohotka trebala primijeniti država koja želi osigurati jednakost i financijsku sigurnost kućanstvima s nižim primanjima?

- A. paušalni
- B. regresivni
- C. progresivni
- D. proporcionalni

(1 bod)

16. Kako se naziva međunarodna organizacija koja vodi globalnu politiku održivoga razvoja te je u dokumentu *Agenda 2030* predstavila 17 globalnih ciljeva koje planira ostvariti?

- A. Međunarodni monetarni fond
- B. Svjetska banka
- C. Svjetska trgovinska organizacija
- D. Ujedinjeni narodi

(1 bod)

17. Koja tvrdnja točno opisuje što poslodavac iz Hrvatske smije napraviti kada pošalje radnika na privremeni rad u Nizozemsku?

- A. Smije dopustiti radniku učlanjenje u sindikat.
- B. Smije ograničiti zdravstveno osiguranje radniku u inozemstvu.
- C. Smije smanjiti radniku razdoblje plaćenoga godišnjeg odmora.
- D. Smije dati radniku jednaku plaću za rad u Hrvatskoj i Nizozemskoj.

(1 bod)

18. Koje od navedenih prava pripada prvoj generaciji ljudskih prava?

- A. pravo na mir
- B. pravo na razvoj
- C. pravo na javno i pošteno suđenje
- D. pravo na zaštitu osobnih podataka

(1 bod)

19. Koja od navedenih aktivnosti nevladinih organizacija koje se zauzimaju za zaštitu i promicanje ljudskih prava **nije** u njihovoj ovlasti?

- A. informiranje javnosti o ljudskim pravima
- B. nadgledanje stanja ljudskih prava u državi
- C. pisanje zakona koji promiču ljudska prava
- D. pomaganje žrtvama kojima su prekršena ljudska prava

(1 bod)

20. Zbog razaranja uzrokovanih potresom Hrvatski sabor ne može se sastati pa predsjednik Republike Hrvatske uz supotpis premijera donosi uredbu sa zakonskom snagom. Kako predsjednik Republike Hrvatske mora postupiti u opisanim okolnostima prema Ustavu Republike Hrvatske?

- A. Za donošenje uredbi mora sazvati sjednicu Vijeća za nacionalnu sigurnost.
- B. Uredbom mora narediti upotrebu oružanih snaga uz supotpis ministra obrane.
- C. Uredbe mora podnijeti na potvrdu Hrvatskomu saboru kada se bude mogao sastati.
- D. Za uredbu mora zatražiti supotpis predsjednika Ustavnoga suda Republike Hrvatske.

(1 bod)

21. Koju odluku prema Ustavu Republike Hrvatske Hrvatski sabor mora donijeti apsolutnom većinom glasova svih zastupnika?

- A. odluku o promjeni ustroja i djelokruga lokalne samouprave
- B. odluku o izboru sudaca Ustavnoga suda Republike Hrvatske
- C. odluku o udruživanju Republike Hrvatske u saveze s drugim državama
- D. odluku o pokretanju postupka za utvrđivanje odgovornosti Predsjednika Republike Hrvatske

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

22. Protiv zamjenika županijskoga državnog odvjetnika pokrenut je stegovni postupak zbog nepoštivanja načela Etičkoga kodeksa te je predloženo razrješenje s dužnosti. Koje državno tijelo prema Ustavu Republike Hrvatske može donijeti odluku o stegovnoj odgovornosti i razrješenju zamjenika županijskoga državnog odvjetnika?

- A. Hrvatski sabor
- B. Državno odvjetništvo
- C. Državnoodvjetničko vijeće
- D. Ustavni sud Republike Hrvatske

(1 bod)

23. Kako prema Ustavu Republike Hrvatske Hrvatski sabor donosi državni proračun?

- A. konsenzusom svih zastupnika
- B. većinom glasova svih zastupnika
- C. dvotrećinskom većinom glasova svih zastupnika
- D. većinom glasova prisutnih zastupnika ako je nazočna većina

(1 bod)

24. Kojemu državnom dužnosniku po sili Ustava Republike Hrvatske prestaje dužnost ako Ustavni sud utvrdi da je odgovoran za povredu Ustava Republike Hrvatske obnašanjem svoje funkcije?

- A. predsjedniku Vlade Republike Hrvatske
- B. predsjedniku Sabora Republike Hrvatske
- C. predsjedniku Republike Hrvatske
- D. predsjedniku Vrhovnoga suda Republike Hrvatske

(1 bod)

25. Na koje izbore u Republici Hrvatskoj smiju izići svi punoljetni građani Europske unije?

- A. za predsjednika Republike Hrvatske i zastupnike u Europski parlament
- B. za zastupnike u Hrvatski sabor i zastupnike u Europski parlament
- C. za zastupnike u tijela lokalne vlasti i zastupnike u Hrvatski sabor
- D. za zastupnike u tijela lokalne vlasti i zastupnike u Europski parlament

(1 bod)

II. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).
Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.
Točan odgovor donosi jedan bod.

26. Kako se jednom riječju nazivaju stranke koje nisu na poziciji moći, a suprotstavljaju se vladajućima kritičkim nastupom i upozoravanjima unutar i izvan parlamenta?

(1 bod)

27. U jednoj od bivših sovjetskih republika proglašena je pobjeda predsjednika koji je već desetljećima na vlasti unatoč opravdanim sumnjama u regularnost predsjedničkih izbora i građanskim prosvjedima. Iako postoje protukandidati, vladajuća stranka dominira izbornim postupkom i uživa povlastice u medijima.
Kako se prema Dieteru Nohlenu naziva vrsta izbora opisana u primjeru?

(1 bod)

28. Kako se nazivaju moderne države koje su uspostavljene na temelju jedinstvenoga nacionalnog identiteta?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 29.** Singapurske su vlasti na carinskome pregledu uhitile hrvatskoga državljanina zbog krijumčarenja droge u Singapur i on je potom osuđen na smrtnu kaznu. Iako je predsjednik Republike Hrvatske uputio singapurskomu predsjedniku zamolbu za pomilovanje osuđenika, kazna će se svejedno provesti i hrvatska se vlast u nju neće miješati. Kako se naziva svojstvo državne vlasti koje hrvatska vlast poštuje u opisanome primjeru?

(1 bod)

- 30.** Kako se naziva mandat prema kojemu zastupnici u parlamentu mogu djelovati i govoriti prema vlastitim uvjerenjima, bez da su primorani provoditi odluke skupine koja ih je izabrala?

(1 bod)

- 31.** Izborni zakon omogućuje biračima odabir kandidata „imenom i prezimenom” neovisno o tome na kojemu se rednom mjestu kandidacijske liste nalazi na izborima za nacionalni parlament. Kako se naziva opisani način glasovanja?

(1 bod)

- 32.** Koja grana vlasti u demokratski uređenoj državi ima ovlasti primjene i tumačenja zakona te pružanja pravne zaštite građanima?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 33.** Na tržištu telekomunikacijskih usluga posluju svega četiri poduzeća koja se međusobno dogovaraju o cijeni poziva, podatkovnoga prometa i drugih usluga.
Kako se naziva opisana tržišna struktura?

(1 bod)

- 34.** Kako se naziva ekonomski sustav u kojemu poduzetnici samostalno donose odluke o tome koju će djelatnost obavljati, a u slučaju poteškoća država mjerama poticanja potpomaže njihovu djelatnost?

(1 bod)

- 35.** Kako se naziva primjena novih ideja ili postupaka koji pridonose unapređenju proizvodnih procesa?

(1 bod)

- 36.** Kako se naziva dio ekonomske politike države gdje se poreznom politikom i oporezivanjem građana financira izgradnja i modernizacija bolnica?

(1 bod)

- 37.** Poslovna organizacija izdala je obveznice u vrijednosti 50 000 eura za nabavu novoga stroja za obradu metala.
Kako se naziva vrsta obveznica u opisanome primjeru?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

38. Kako se naziva proces ukupnosti tehnoloških, ekonomskih, političkih, kulturnih i znanstvenih razvojnih čimbenika koji omogućuju stvaranje jedinstvenoga svjetskog tržišta?

(1 bod)

39. Koje je ustavno pravo uskraćeno učeniku pripadniku nacionalne manjine ako mu je onemogućeno pristupiti ispitima državne mature na vlastitome jeziku?

(1 bod)

40. Kako se naziva svojstvo sudbene vlasti da u obavljanju svoje zadaće utvrđivanja krivice i određivanja kazne nije pod utjecajem zakonodavne i izvršne vlasti?

(1 bod)

41. Tri mjeseca nakon izglasanoga proračuna ministar financija Republike Hrvatske predložio je rebalans.
Koja institucija državne vlasti donosi odluku o rebalansu proračuna?

(1 bod)

42. Prema Ustavu Republike Hrvatske predsjednik Republike Hrvatske ne može biti pritvoren niti se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak bez prethodnoga odobrenja Ustavnoga suda.
Kako se naziva pravna zaštita koju predsjednik uživa?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 43.** U skladu sa zakonom u Republici Hrvatskoj uspostavlja se cjeloviti sustav gospodarenja otpadom.
Koje državno tijelo ima ovlasti donijeti uredbu da se proizvođačima smanji trošak zbrinjavanja ambalaže pri stavljanju proizvoda na tržište?
-

(1 bod)

- 44.** U medijima se sve češće objavljuju napisi o nedopuštenome utjecaju politike na rad policije i DORH-a tijekom istraga i procesuiranja slučajeva korupcije te je pokrenuta inicijativa za osnivanjem istražnoga povjerenstva.
Koje državno tijelo ima ovlast osnovati istražno povjerenstvo za pitanja iz opisanoga primjera?
-

(1 bod)

- 45.** Nakon parlamentarnih izbora nijedna politička stranka u Hrvatskome saboru samostalno nije imala dovoljan broj zastupnika za formiranje Vlade Republike Hrvatske. Jedna je stranka, međutim, dobila potporu triju parlamentarnih stranaka iako s njima nije ušla u koaliciju te je formirala Vladu Republike Hrvatske.
Kako se naziva vlada čije je formiranje opisano u primjeru?
-

(1 bod)

- 46.** Kako se naziva osoba kojoj predsjednik Republike Hrvatske nakon provedenih parlamentarnih izbora povjerava ovlast predlaganja članova Vlade Republike Hrvatske?
-

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

47. Saborski zastupnik osumnjičen je za sudjelovanje u kaznenome djelu namještanja javnoga natječaja kojim je osigurano sklapanje unosnoga ugovora građevinskomu poduzeću njegova rođaka.

Koji postupak prema Ustavu Republike Hrvatske Hrvatski sabor treba učiniti kako bi se protiv zastupnika u opisanome primjeru mogao pokrenuti sudski postupak?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima pažljivo pročitajte polazni sadržaj i odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak. Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici. Točan odgovor donosi jedan ili dva boda.

48. Pažljivo pročitajte tekst.

U jednoj državi članici Ujedinjenih naroda ustavni je sud na zahtjev državnoga odvjetnika zabranio djelovanje političke stranke etničke manjine koja predstavlja glasnu opoziciju državnoj vlasti. Takvom je odlukom predsjednik države dodatno učvrstio svoju vlast. Političkim sustavom već dulje dominira njegova politička stranka koja je ranije uspješno onemogućavala djelovanje opozicije. Ovaj su čin snažno osudili Ujedinjeni narodi jer se time ograničavaju ljudska prava državljana pripadnika te etničke manjine i potkopava vjerodostojnost državne vlasti koja se obvezala na reforme. Upravo je poboljšanje stanja ljudskih prava jedna od obveza te države u skladu s njezinim članstvom u Ujedinjenim narodima.

Navedite koje je političko pravo oduzeto pripadnicima etničke manjine.

Koji je politički poredak ugrožen ovakvim činom zabrane djelovanja stranke, a osobine kojega političkog poretka poprima država dominacijom predsjednika u opisanome primjeru?

(2 boda)

Politika i gospodarstvo

49. Pozorno pročitajte tekst.

Otvaranjem gospodarstva jedne države međunarodnomu tržištu domaća poduzeća suočila su se sa snažnom stranom konkurencijom, zbog čega je veliki dio njih bio prisiljen restrukturirati svoje poslovanje te otpustiti znatan broj zaposlenika.

Država se suočila s problemom visoke stope nezaposlenosti, što je uzrokovalo smanjenje agregatne potražnje i izazvalo deflaciju.

Kako se naziva vrsta fiskalne politike koju država može primijeniti kako bi pokušala riješiti probleme visoke nezaposlenosti i deflacije iz opisanoga primjera?

Navedite i opišite dvije mjere te politike.

(2 boda)

50. Pozorno pročitajte tekst.

Građani iz jednoga predjela grada u kojemu su naftna rafinerija i deponij smeća upozoravaju javnost na porast broja oboljelih od plućnih bolesti. Provedeno je istraživanje koje je pokazalo da je zagađenje zraka iznimno visoko i prelazi međunarodne norme. Tvrtke tvrde da je njihova djelatnost u skladu sa zakonom te se pozivaju na standarde očuvanja okoliša definirane zakonom iz 1986. godine. Građani su odlučni promijeniti sadašnje stanje.

Objasnite dva mehanizma legitimnoga političkog djelovanja kojima bi građani mogli riješili problem opisan u tekstu.

Kojim bi se političkim procesom problem mogao riješiti za širu društvenu zajednicu?

(2 boda)